

В. Савић

Час XIV

ГЛАГОЛИ

Презент, аорист

ГЛАГОЛИ

Глаголи су несамосталне променљиве речи којима се означавају радње, стања и збивања.

Српски јез. је наследио из псл. **глаголски систем** какав је, у начелу, посведочен у стсл., и какав се у главним цртама и одржао у свим слов. језицима.

Глаголски систем се састоји из 2 категорије облика: оних који се конјугирају (означавају лица – лични) и оних који се деклинирају (именски – нелични).

Лични глаголски облици:

(а) глаголска времена (tempora verbi)

- презент (садашње време)
- аорист (пређашње свршено време)
- имперфекат (пређашње несвршено време)
- перфекат (прошло време)
- плусквамперфекат (давно прошло време)
- футур I (будуће време)
- футур II [егзактни] (будуће свршено време)

(б) глаголски начини (modi verbi)

- императив (заповедни начин) ← ие. оптатив
- потенцијал (могућни начин)

(в) глаголска стања, одн. родови (genera verbi)

- радно стање (актив)
- трпно стање (пасив)

Нелични глаголски облици (именски):

-инфинитив

-СУПИН → инф.; уп. крњи инф. за грађење фут. (пр. купит ћу > купит-ћу > купићу / доћи ћу)

-глаголска именица

-партицип презента актива → гл. прил. садашњи; неки придеви

-партицип презента пасива → ∅; неки придеви

-партицип претерита актива → гл. прил. прошли; неки придеви

-партицип претерита пасива → гл. прид. трпни

-партицип перфекта → гл. прид. радни

Ук. 17 глаголских облика.

Теоријски само прелазни несвршени глаголи могу имати све ове облике.

СУДБИНА АТЕМАТСКИХ ГЛАГОЛА

У српском јез. атематски гл-и више не постоје као посебна група, мада је један од њих, као најфреквентнији у читавом гл. систему („јесам“) задржао нека од обележја атематских гл-а, постајући у српској морфологији неправилним помоћним глаголом; преостали гл-и су се углавном уклопили у постојеће морфолошке обрасце.

Угл. је задржао пређашње стање

1. л. јд. *jesmь > *jesəm > jesam

3. л. мн. *sq(ть) > *su(ть) > **su**; у 10. в. није енклитика
него пун облик;

доцније је, аналогijом према другим облицима на ЈЕ-,
добијен и садашњи пун облик: **ЈЕ-su**,
док је историјски (су) добио статус енклитике.

старо стање

ново стање

јес-мъ јес-мъ
јес-си јес-те
јес-тъ (сѣтъ)

јес**ам** јес**мо**
јеси јесте
јесте**е** **јесу**

Уп. нѣсам, нѣси, нѣје (> **није** – даље утиче на остале облике: **ни-**), нѣсмо, нѣсте, нѣсу. → **нисам, ниси...**

Гл. ЈЋСТИ

Глагол *јесѣи* у дијалектима је у разним ликовима (пре свега због Ћ у основи):

јем, јеш, је, јемо, јете, једу (ју) итд.

3. л. мн. требало би да гласи *једе (стсл. ѣдѣтъ), али је -у добијено према др. глаголима, пошто је -е схваћено као обележје 3. л. јд. (системски) .

У говору који је у основици књиж. језика преображај облика гл. *јем* ишао је и даље. Према 3. л. мн. **ЈЕДУ** унето је **-д-** у целу парадигму:

ЈЕДЕМ, ЈЕДЕШ, ЈЕДЕ, ЈЕДЕМО, ЈЕДЕТЕ, ЈЕДУ.

Тако је овај глагол у књиж. језику ушао у скупину тематских глагола типа **КРАСТИ**:

ЈЕДЕМ/ЈЕДУ: ЈЕО, ЈЕЛА, ЈЕСТИ
КРАДЕМ/КРАДУ: КРАО, КРАЛА, КРАСТИ.

Гл. вѣдѣти

Глагол вѣдѣти је ишчезао, замењен је глаголом ЗНАТИ.

У срп. јез. се задржава само у сложеним глаголима попут «проповедати» и сл., али остаје у западнословенским језицима.

Гл. **ДАТИ**

Глагол је доцније нормализован, чему је битно допринела чињеница да је сажимањем групе **-aje-** у типу ЗНАЈЕШ(И) (> знаеш(и) > знааш(и) > знâш) **створена нова категорија тематских глагола с -ā-** као карактеристичним вокалом презентске основе (*дам : **знам***).

Дошло је до потпуног или скоро потпуног **изједначавања парадигми** **дâм, дâш, дâ,** и **знâм, знâш, знâ** итд.

Гл. ИМАТИ

Још у стсл. (= прасл.) својом глаголском променом разликовао се од других атематских глагола. Његова је промена била на средини између атематске и тематске (у 2. л. јд. није било **-си**, већ **-ши**).

Утолико се лакше овај глагол утопио међу глаголе с тематским наставком **-ā-** насталим од **-aje-**.

Створено је:

*имам, има**ш**, има**а**, имамо**о**, имате, има**ју** као
знам, знаш, зна, знамо, знате, знају.*

Стсл. и псл. ИМАТИ : ИМѢТИ : ЈАТИ

имати, **имѣти** (*jьm-a-ti) **ipf.** „хватати, узимати, брати“

имѣти, **имѣѣти** (*jьm-ě-ti) **ipf.** „имати“

јати, **јѣти** (*ję-ti) **pf.** „ухватити, узети“

Савр. срп. гл. ИМАТИ је **суплетиван** (позајмљује инф. другог, мада сродног гл-а).

У индоевр. језицима (= пренело се и на слов. језике) постојале су **2 врсте личних наставака** – примарни (*презентски*) и секундарни (*аористни*). Однос се види када се, нпр., сравне облици презента и аориста.

Даље, највећа разл. између атематских и тематских наставака је у **1. л. јд.** По њима се, за старе језике (нпр. грч.), разликују **2 конјугације**: *ti*-конјугација (= атематска) и *o*-конјугација (= тематска).

Само у источнослов. језицима, заједно са стсл. и буг., очувана је ова разлика међу наставцима у 1. л. јд. презента, док је у већини слов. језика победио млађи наставак **-ѡѡ**.

О осталим наставцима није неопходно учити у овој прилици.

Глаголски вид

У псл. епоси створена је категорија глаголског вида – категорија разликовања трајања радње, стања и збивања.

Ова категорија је у највећем броју глагола укључена у саме лексичке основе глагола, па тако постоје 3 члана ове категорије (2 супротстављена и 1 неутралан):

(а) несвршени (имперфективни) гл-и [трајни и учестали]

(б) свршени (перфективни) гл-и

(в) двовидски гл-и

А. Белић је претпоставио да је у раном псл. поред регуларног презента постојао још и инјунктив, те да се овај други уклопио у јединствен презентски систем. Тако су постојале просте и сложене презентске форме, које су се међусобно разликовале по наставцима.

Од простих је настао презент несвршених гл-а, а од сложених презент свршених гл-а.

ПОРЕКЛО НАСТАВАКА У ПРЕЗЕНТУ

ПРАСЛОВЕНСКА ФАЗА ПО А. БЕЛИЋУ (Глас СКА СХLVIII, 1932)

1. на почетку:

презент /прости обл./

инјунктив /сложени обл./

*bérō

*próberōm

*bérešī

*próberešī

*béretī

*próberet

*béremos

*próberemo

*béretes

*próberete

*bérontī

*próberont

2. при крају

ПРЕЗЕНТ

имперф. глагола

перфективних глагола

*berǫ

*proberǫ

*berešī

*proberešǫ

*beretǫ

*probere

*beremǫ

*proberemo

*berete

*proberete

*berǫtǫ

*proberǫ

Између ове две фазе псл. језика извршили су се гласовни закони, формирање назала и отпадање сугласника по ЗОС:

-ōm, -ont > o;
-o(t), -t, -s > -∅.

У 1. л. през. уопштен је за обе форме наставак -o.

Начелно прости облици су уопштени у стсл., буг., рус. итд., а сложени облици (= бивши инјунктив) у српском језику!

ПРЕЗЕНТ

Лични наставци
(савремени српски):

1. јд. -м (-у)	1. мн. -мо
2. јд. -ш	2. мн. -те
3. јд. -ø	3. мн. -ȳ, -jȳ, -ē

1. л. јд.

Наслеђена су 2 наставка из прасл:

*-**тъ** код атематских гл-а > -**т** / *-**ѡ** код тематских гл-а > -**у**

Оба су се сачувала данас у срп. јез., али у неједнакој мери, и при томе, **њихов однос је драстично промењен.**

Наставак -**у** данас се у књиж. јез. своди на следеће случајеве:

хоћу, могу (през.)

+ ћу, нећу (фут.)

У свим осталим случајевима је наставак -**м**, који је „победио“ у српском језику.

Зашто се чува наст. -у код гл-а *хоћу* и *моћу*?

Изузетно велика фреквенција ова 2 гл-а, нарочито првог, чији се енклитички облик *ћу* веома често користи **у футуру I**.

(хоћу > ћу, не-(х)оћу > нећу)

Наставак -у није одмах одбачен.

2. л. јд.

Наслеђена су два наставка из прасл:

***-sī код атематских гл-а / *-ši, одн. *-šъ код тематских гл-а**

Према А. Белићу разликовали су се през. несврш. и сврш. гл-а
***-ši (*bereši) : *-šъ (*proberešъ).**

Дужи облик је уопштен у стсл. (бѣрѣши), а краћи у срп. и већини слов. језика (береш).

Наставак -си данас је у књиж. јез. потпуно маргиналан, једино га има у гл. бити: *ѿи јеси*.

У свим осталим случајевима је наставка -ш.

3. л. јд.

Српски наставак презента је -*ø*. Опет према А. Белићу: у срп. јез. је победио наставак сврш. гл-а.

Старо -*t* очувало се само код гл-а *быти*:

јестъ > јест сачувало се у дијалектима, па условно и у књиж. јез. (претежније у западној варијанти)

јесте – дошло је до проширења свршетка финалним -*е* какво постоји као свршетак 3.л.јд. код бројних гл-а (уп. он идее, берее, пије јест-е).

Облик *је* у српском је углавном енклитика, али у западнијим крајевима то је пуна форма: *Је ли он дошао? Он је* (= јесте).

1. л. мн.

По А. Белићу, у стсл. је уопштен наставак несвршених глагола -мъ (< *-mos), док је **у срп. од најранијих времена уопштен наставак сврш. глагола *-мо.**

2. л. мн.

Општи наставак је -te (после ЗОС-а изједначили су се облици несврш. и сврш. гл-а).

3. л. мн.

Као и у 3. л. јд. и овде је **општи** српски наставак **презента -Ø**, без финалног -t.

Опет према Белићу: **у срп. јез. је преовладао наставак сврш. гл-а**

Вокал у 3. л. мн. зависиће од вокала у 3. л. јд.
(стари тематски вокали -Е-, -И- и нови -Ā-)
данас у српском:

3.л.јд. Е	–	3.л.мн. У (-ѣ)	иде <u>е</u>	–	иду <u>у</u>	(ићи)
И		Е (-а)	моли <u>и</u>	–	моле <u>е</u>	(молити)
Ā		ЈУ (-ѣ)	чита <u>а</u>	–	чита <u>ју</u>	(читати)

Зато је, нпр.

ОН СЕ ИЗВИНИи – ОНИ СЕ ИЗВИНЕе (**извинити се**);
ОН СЕ ИЗВИНЕе – ОНИ СЕ ИЗВИНУу (**извинути се**).

АОРИСТ

Аорист је ие. творевина, сачувана у неколико језч. породица. Презентска и аористна основа су се разликовале међу собом по ознаци трајања радње (презентска је означавала трајну, а аористна краткотрајну радњу).

Српски развој

Начин образовања аориста на српском терену доживео је униформизацију: од неколико типова задржана су само 2, комплементарна, који се међусобно допуњују: (а) онај код којег се наставци аориста додају непосредно на вокал инф. основе (сигматски стари) и (б) онај код којег се између крајњег консонанта инф. основе и наставака за облик убацује спојни вокал -о-/-е- (сигматски нови).

Наслеђена промена:

1. --х	1. -- <u>хом(о)</u> → -смо
2. --∅	2. --сте
3. --∅	3. --ша → -ше

1. л. множ.

Облик се свршава општесрпским -мо (док је у стсл. било -мъ). **Вокал -о-** који се налазио између **Х** и **М** (-х-о-м) редукован је у већини говора (= паралелно процесу развоја имперфекта).

Створена су два наставка: (а) **-ХМО**, са задржаним **-Х-** из првобитног наставка 1. л. множ. и (б) **-СМО**, с преузетим **-С-** из 2. л. множ. (**молисте** → **молисмо**). У другом случају успостављен је паралелизам између стања у аористу и одг. стања у перфекту, где су, с друге стране, у употреби облици помоћног глагола **[је]СМО** и **[је]СТЕ**: аор. **ОСТАВИСМО** : **ОСТАВИСТЕ** / перф. **оставили смо** : **оставили сте**.

В. Савић

XV час

ГЛАГОЛИ

**Имперфекат, императив,
партиципи, инфинитив и супин,
глаголска именица**

ИМПЕРФЕКАТ

Имперфекат је наслеђен из псл. јез. (у коме је и настао) у свим словенским дијалектима (потоњим језицима), и у целом српском језику био је врло жив до пре 200-300 г. Тада је почело његово ишчезавање на великом делу срп. језичког подручја – најпре на северу и на западу, у чему су наши дијалекти укључени у општесловенске процесе који у простору сежу до рускога језика.

Ипак, у дијалектологији је познато живо постојање имперф. у говорима Црне Горе, донекле Херцеговине, али и с друге стране – у призренско-тимочкој зони, и у многим косовско-ресавским говорима.

Имперфекатски формант

Наш језик је наследио из прасловенског 3 форманта:

-ā- < -aa-: *zna-achъ* (гл-и на -a-ti)

-jā- < -jaa-: *mol'-aachъ* (гл-и на -i-ti)

-ě- < -ěa-: *vidě-achъ* (гл-и на -ě-ti)

(а) Формант -ā- резултат је сажимања

(б) Формант -jā- доводио је до старог јотовања /*ношах, грађах, хођах, вожах, храњах, мишљах*/

**(в) Почетни формант -ěа- (> -ěě-) у коначном је сажет до дугог јата > -ě̄-, што је посведочено у неким старим текстовима:
Пр. кунех (< кунѣхъ).**

Овде језички процеси, међутим, нису стали.

Код гл-а на -ě-ti аналогија је обновила формант -ěja- чије је -jā- дуго (дакле: -ějā-), што значи да овде имамо контаминирану форму насталу укрштањем форманта -ě- с формантом -jā-:

оумѣхъ (um-ě-ti) || секунд. оумѣхъ

Потом се тај формант добијен аналогијом (-ějā-) ширио на рачун форманта -ě- код других гл-а (= код гл-а на сугл., I врсте), па добијамо:

тресѣхъ → тресѣхъ

Овде је, даље, извршена и једна **фонетска промена**:

-- **ě у позицији испред j даје i** код ијекаваца и многих екаваца (а код икаваца се то подразумева): -ějā- [-ѣа-] > -ijā-.

Пр. tresějāh > tresijāh (такође: *тресијах, плетијах, предијах...*)

(2) Имперфекатски наставци

Имперфекатски наставци се додају (1) на инфинитивну и (2) презентску основу - директно, одн. уз посредовање форманта

нмѣтн	бостн
инф. осн. нмѣ-	през. осн. бод-
1. нмѣ-ах-ѣ	бод-ѣ-ах-ѣ
2. нмѣ-аш-е	бод-ѣ-аш-е
3. нмѣ-аш-е	бод-ѣ-аш-е
1. нмѣ-ах-омѣ	бод-ѣ-ах-омѣ
2. нмѣ-аш-ете	бод-ѣ-аш-ете
3. нмѣ-ах-ѣ	бод-ѣ-ах-ѣ.

(1) Директно само код гл-а на -(ov)a-ti и -ě-ti: __а|-ах-ѣ и __ѣ|-ах-ѣ.

(2) Посредно код осталих гл-а.

Стари наставци:

-ХЪ	-ХОМЪ
-ше	-шете
-ше	-ХЖ

Развој нових наставака:

-х	-хом(о)	Данас:	-х	- смо
-ше	-шете		-ше	- сте
-ше	-ху		-ше	-ху

Имперф. наставци су претрпели крупније измене углавном у 1. и 2. л. мн.:

На прелазном ступњу у 1. л. мн. јавило се *-хомо*.

Ипак, у главнини наших дијалеката имперфекатски облици су **претрпели утицај аориста** (и иначе су имперф. и аорист сродни гл. облици).

Начелна сродност аориста и имперфекта као и идентичност наставка -X у 1. л. једн. у оба гл. времена утицали су на то да наст. аориста из 2. л. множ. -СТЕ продре и у имперфекат, избацујући старије -ШЕТЕ.

Након тога ојачан је додир између парадигми аориста и имперфекта; тиме је отворен пут и за скраћивање заједничког наставка у 1. л. мн. аориста и имперфекта, -ХОМО:

----- избачен је вокал -О- и наст. -ХОМО је претворен у -ХМО: ПЛЕТИЈАХМО.

Потом, наставак -ХМО замењен је наставком -СМО:
ПЛЕТИЈАСМО

Наиме, дошло је до продора -С- из 2. л. множ. (наст. -СТЕ); такође, уз подршку и парадигме помоћног глагола ЈЕСАМ који учествује у образовању ПЕРФЕКТА ([је]СМО и [је]СТЕ):

аорист ЧИНИСТЕ : ЧИНИСМО

имперф. ЧИЊАСТЕ : ЧИЊАСМО

Уп. перф. ЧИНИЛИ СТЕ : ЧИНИЛИ СМО

ИМПЕРАТИВ

Псл. императив води порекло од пие. оптатива.

Императив се градио од презентске основе на коју су, преко различитих тематских вокала, додавани лични наставци. У зависности од тематских вокала, постојала су **3 типа императива (в. стсл.)**.

Још у стсл. потврђене су перифрастичке (= описне) конструкције с ДА + презент (за 1. л. једн., 3. л. двој. и 3. л. множ.).

Развој императивних форми

У почетку су постојали синкретизовани облици за 2. и 3. л. јд.

2. л. јд. = данашњи облик

3. л. јд.: полако је нестајао из употребе (замењен је конструкцијама **да/нека + 3. л. јд. презента**):

Пр. *да ради, нека ради!*

Уп. окамењено: *Помози бої! (~~Немаже~~ бог) Буди бої с нама!*

1. л. мн.: уз типичан српски свршетак **-мо** на крају облика уопштен је читав наставак **-и~~мо~~** некадашње III–IV презентске врсте (стигн**и~~мо~~**, прос**и~~мо~~**; уп. раније стигн**ѣ~~мо~~**, прос**и~~мо~~**).

2. л. мн.: без промене свршетка уопштен је наставак **-и~~те~~** (стигн**и~~те~~**, прос**и~~те~~**; уп. раније стигн**ѣ~~те~~**, прос**и~~те~~**).

Дошло је до унификације у 1–2. л. мн.:

у већини говора наст. **-имо, -ите** (тако је и у књиж. јез.) / у источној Србији **-ѣмо, -ѣте** > **-емо, -ете**.

Наставак **-и** иза **-j-** ће ишчезнути, као што ће се и наставци **-имо/-ите** иза **-j-** свести на **-јмо/-јте**:

Пр. 2. јд. играи [iīraji], 1. мн. играим(о) [iīrajim(o)], 2. мн. играите [iīrajiīe] → **играј, играјмо, играјте**.

Најпре је испало **-j-** у интервокалном положају, а затим је **-и(-)** у преосталом наставку постало неслоговно, тј. консонантизовало се у $i̇ = j$.

Модел: играји(те) > игра̃и(те) = игра̃ј(те).

Слично је текао развој облика **НЕМОЗИ, НЕМОЗИМО, НЕМОЗИТЕ**:

-3- је испало, а **-И(-)** је изгубило слоговностводећи се на **-j (= i̇)**:
немо³и(те) > нем̄о̃и(те) = нем̄о̃ј(те). Пр. *немози рећи* → *немој рећи*.

→ **НЕМОЈ, НЕМОЈМО, НЕМОЈТЕ** (одрична императивна речца).

ПАРТИЦИПИ

Осим стсл., и срп. језик је из псл. наследио 5 партиципа.

Ову граматичку форму и други језици имају. Овакав тип речи помаже кондензацији израза, што нарочито одговара језицима сложене структуре с развијеним разл. функционално-стилским аспектима употребе.

Неки данас криве Вука за њихово „избацивање“ из језика.

Њих је, међутим, изгубио сам народни срп. језик који је послужио као основица за грађење модернога срп. књиж. језика.

Партиципи су у дубокој прошлости били везани и за глаголе и за именице. Када је та веза нарушена, постепено су изгубили своје место у систему. Претпоставља се да се то зачело крајем псл. епохе. Могуће је да су овај систем у опадању сусрели св. Ћирило и Методије, али да су га оживели и употребили како је њима одговарало за превођење грчких текстова на словенски језик.

У савр. срп. језику континуанти ових партиципа су радни гл. придев (на -о (< -л), -ла, -ло), 2 гл. прилога (-ћи, -ши) и гл. придев трпни (-н, -на, -но).

Зашто су се партиципи изгубили?

(1) Висока мера редунданције у употреби птц. уз именицу и глагол у **исти мах**. Наиме, конструкција која везује птц. и именицу врло често није потребна, будући да се из контекста види на коју именицу се партиципски блок односи : *читајућа жена*.

(2) У морфолошком погледу птц. конструкција патила је од „неправилности“ номиналних облика свих родова јд. и м. р. мн. Нормална (= системски немаркирана) форма изостајала је управо тамо где је била најважнија – у НОМИНАТИВУ, централном падежу - и по значењу и по фреквенцији.

Партицип презента актива

У прошлости је овај птц. означавао гл. радњу која се врши напореда с радњом предиката („који је...“), те је зато лако и склизнуо у гл. прилоге.

глаголски „придев“ садашњи → глаголски прилог садашњи

Већина номиналних облика старог птц. током времена се више није могла осећати одговарајућим облицима за потребан род и број (чак ни ирегуларним).

Пр. *плети* (< плеты), *знаје* (< знаја) и *хвале* (< хвала) више се нису осећали као облици за м. р. с. р., као ни *плетући*, *знајући*, *хвалећи* за ж. р. итд.

Тако су добијени прилози (речи које се не тичу ниједнога рода): *хвале*, *знаје*, *плетући*, *хвалећи*, *знајећи*.

У исто време од ових су се одвојили прави гл. придеви попут *врућ*, *врућа*, *вруће*, који су касније прешли у праве придеве.

Све до 16. в. задржава се прил.-птц. на *-ће* (по пореклу стари Npl, нпр. *хотеће*), али доцније га замењује облик на *-ћи* (нпр. *хотећи*).

Партицип презента пасива

Градио се од презентске основу на коју је додаван специфичан суфикс *-m-*: РЕКОМЪ, ДВИГНОМЪ, ЗНАЕМЪ, НОСИМЪ.

Овај гл. облик који је означавао трпно стање у садашњости **ишчезао је врло рано из српског народног језика**, али се **у књижевном задржао доста дуго, додуше, углавном у придевском значењу**:

ЉУБИМ „вољен, драг, мио“, ЗОВОМ „зван“ итд.

У самом нар. јез. очувале су се само 2 старе форме у служби обичних придева – с чисто придевским значењем: ПИТОМ и ЛАКОМ. Њихова заједничка карактеристика јесте да су обе изгубиле ослонац на глаголе од којих су изведене.

Партицип претерита актива

Овај птц. је означавао радњу која се вршила или извршила пре радње предиката („који + прошло време“), па је зато лако прешао у гл. прилоге. Нпр. бѣхъ у преводу „који је био, који беше, кад је био, кад беше и сл.“

глаголски „придев“ прошли → глаголски прилог прошли

Кључни разлог за ову промену (по А. Белићу) и овде је исти као и код птц. през. акт.: већина номиналних облика старога птц. током времена се више нису могли осећати одговарајућим облицима за изискивани род и број, па су због тога постали прилозима.

Већ од првих писаних споменика ови облици се употребљавају у прилошком значењу (нпр. *плет, плетши, плетше*).

И овде су се одвојили прави гл. придеви, нпр. *бивши, бивша, бивше*.

Партицип претерита пасива

То је облик који се и данас живо употребљава (под именом *ил. ипривев иприни*). Већ у псл. (а тако и у стсл.) овај птц. је имао искључиво придевско значење.

Ипак, у међувремену су се мењали поједини облици, али то је без већег значаја.

Најкрупнија измена: код гл-â на -ě-ti (код њих је однос на релацији инф. – през.: ѣ – и) – гради се нови птц. аналошки обликован према облицима у којима је извршено псл. јотованье

Пр. видѣти : видишь > видѣнѣ; желѣти : желншь > желѣнѣ

Нови облици: виђен, жељен (према мољен < молити, грађен < градити и сл.)

Партицип перфекта

Од њега је постао данашњи гл. придев радни. Градио се, као и данас, од инф. основе глагола на коју је додаван суфикс *-/- (-/ъ, -/а, -/о).

Пошто је овај птц. ограничен на предикативну употребу – градећи уз подршку помоћног гл-а сложене глаголске облике (перф., пкф., фут. II, потенц.) – он има само номиналне форме придева неодр. вида (Nsg, Ndu, Npl сва 3 рода).

И овде постоје прави гл-ски придеви: *врео, врела, врело; изгорео, изгорела, изгорело; неваљао, неваљала, неваљало* итд.

Инфинитив и супин

Непроменљиви инфинитни гл-ски облици су инфинитив и супин.

Инфинитив је по своме пореклу глаголска именица изведена суфиксом **-тъ*. Судећи по особеном наставку *-ti*, вероватно је то блокирани Dsg *ĩ*-промене.

Још у псл. епоси овакве именице су се престале мењати, постајући номиналним формама за читаву глаголску парадигму.

Тако се десило да, нпр., једна иста реч (*napastъ* < **na-pad-tъ*), у одр. случајевима потпадне под гл. систем, постајући непроменљивом (инф. *napasti*), док у другима остане у оквиру именичког система, променљива (*napastъ*).

С друге стране, супин је Asg *ĩ*-промене, изведен наставком **-тъ* (< **-tum*) који се додаје на инфинитивну основу: нпр. *dajati* : *dajatъ*

Морфолошки се супин разликовао од инф. по томе што је уместо крајњег -И имао крајње -Ь: инф. *čitati*, *reći* : суп. *čitatъ*, *reśъ*

Данашњи српски инфинитив има значење и врши службу двају прасловенских облика – инфинитива и супина.

Глаголска именица

Гл. именица је средњег рода и завршава се на -ије (< *-ѣје) испред кога стоје сугл. *n* или *t*, те отуда у српском завршеци ове именице на -ње и -ће: *путовање, смакнуће*.

Глаголска именица се у начелу гради од птц. прет. пасива: *видѣнѣ, рождѣнѣ, зачатѣ* → *видѣније, рождѣније, зачатније*.

Иако се овај птц. може градити само од прелазних гл-â, то не представља ограничење за гл. именицу која се гради и од непрелазних и повратних гл-â:

падати, пасти → *паданије, падѣније*.

кајати се, покајати се → *кајаније, покајаније*.